

Anna Fidelus

"Media, wartości, wychowanie",
Marek Ejsmont, Kraków 2005 :
[recenzja]

Studia nad Rodziną 9/2 (17), 163-166

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

być stosunek rodziny do mediów? Co robić, by media elektroniczne były przyjazne dla rodziny? Czytelnik w niniejszej pozycji nie znajdzie gotowych odpowiedzi, a jedynie kierunki rozwiązania sygnalizowanych tu problemów. Książka jest adresowana do wszystkich, wydaje się jednak, że szczególnie przydatna może być dla rodziców, wychowawców, nauczycieli, duszpasterzy, polityków, pracowników mediów.

Wspólną intencją autorów opracowań poszczególnych artykułów tej ciekawej książki jest nie tyle analizowanie negatywnych skutków oddziaływania mediów, choć te niewątpliwie w pewnej mierze występują, co przede wszystkim ukazanie, w jaki sposób można media właściwie wykorzystywać w życiu rodzinnym i indywidualnym.

Według L. Dyczewskiego rodzina stopniowo wypracowuje właściwy *modus vivendi* z mediami, taki, by wspierały jej funkcjonowanie. Z optymizmem stwierdza on, że „niedopasowanie wzajemne pomiędzy nowoczesnymi mediami i rodziną, które obecnie obserwujemy, jest raczej tylko kwestią czasu. Tę pozytywną tezę potwierdzają już najnowsze badania ukazujące, że rodzina uczy się coraz bardziej racjonalnego ich użytkowania. Na razie jest to widoczne w prowadzeniu gospodarstwa domowego i załatwianiu różnych spraw. Ale można też mieć nadzieję, że ten pozytywny proces z czasem obejmie także sferę więzi osobowej i kulturowej. Podobnie było z wieloma innymi wynalazkami, które w pierwszym okresie wywierały raczej destrukcyjny wpływ na rodzinę, a z biegiem czasu zintegrowały się z nią pozytywnie. Sposób i tempo tej integracji zależą od świadomości i całościowej atmosfery rodzinnej, od polityki medialnej i tzw. ducha czasu. To podstawowa teza niniejszej pozycji”².

Omawiana publikacja zasługuje na uwagę z kilku racji. Poruszana w niej problematyka relacji: rodzina – dziecko – media, jest ciągle aktualna i konieczna do rozpatrywania w obecnych czasach. Autorzy opracowań reprezentują rozmaite środowiska naukowe, ale nie tylko. Jest między nimi: Juliusz Braun – były przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, oraz Jan Szafraniec – senator. Dzięki szerokiemu spojrzeniu na zagadnienie, książka może być dużą pomocą dla rodziców, jak też innych osób zajmujących się wychowaniem dzieci i młodzieży. Może ona być także przyczynkiem do dalszych analiz i badań naukowych.

ks. Adam Skreczko

Marek Ejsmont, Beata Kosmalska, *Media, wartości, wychowanie*, Kraków 2005, Wydawnictwo Impuls, 367s.

Książka „Media, wartości, wychowanie” koncentruje się w głównej mierze na przeanalizowaniu i zbadaniu wartości, jakie są przekazywane młodzieży przez takie

---

² L. Dyczewski, Wstęp, w: Rodzina. Dziecko. Media, red. L. Dyczewski, Lublin 2005, s. 10.

współczesne najpotężniejsze nośniki informacji, jak telewizja i prasa. W sposób bardzo rzeczowy traktuje o problemie wpływu mass mediów na wychowanie młodzieży, którego poznanie wydaje się bardzo istotne, szczególnie dziś, gdy zmianie ulegają zarówno same media, pełnione przez nie funkcje, jak i potrzeby, zasady i wartości współczesnej młodzieży. Poznanie wpływu telewizji na młodego człowieka jest ważne, szczególnie w obecnej rzeczywistości „obrazka”, w której słowo mówione, czy tym bardziej pisane, jest wypierane przez obraz.

Głębokie przemiany, jakie dokonują się w kulturze wpływają na tworzenie nowej, całkowicie odmiennej sytuacji wychowawczej, w której znaczącym czynnikiem jest telewizja. Rozluźnieniu ulegają więzi rodzinne – tak ważne dla prawidłowego rozwoju młodego człowieka i procesu jego socjalizacji. Tę lukę wypełnia przede wszystkim telewizja i programy przez nią emitowane. Świat techniki ma ogromny wpływ na nasze życie. Stajemy się coraz bardziej społeczeństwem konsumpcyjnym. Świat wirtualny jest nęcący, zastępuje świat realny. Zmienia to człowieka, jego tożsamość, zanika jego indywidualność. Młodzi ludzie na każdym kroku spotykają się z natłokiem informacji, tworząc na ich podstawie swój wewnętrzny świat, jak również w oparciu o nie kształtują stosunek do otaczającej ich rzeczywistości. Większość z tych różnorodnych informacji dostarcza telewizja, jako najbardziej powszechne i obecne w każdym domu medium. Telewizor stał się substytutem więzi rodzinnych, czynnikiem spajającym rodzinę podczas wspólnego oglądania programów. Media zakłócają więc więzi społeczne i kulturowe.

Recenzowana książka poświęcona jest badaniom współczesnej sytuacji społeczno-kulturowej, poznaniu funkcji, roli i miejsca mediów, jakie zajmują w wychowaniu młodzieży. Autorzy próbują ustalić jakie są potencjalne skutki i zagrożenia wpływu telewizji i prasy na młodego człowieka. Zaprezentowano również wyniki wielu istotnych badań, prowadzonych w zakresie wpływu mediów na wychowanie. Ukazano związki pomiędzy cechami poszczególnych kategorii czasopism, takimi jak: dostępność, wielkość nakładu, zrozumiałość tekstu, przekazywane wartości, poznanie funkcji, jakie pełni telewizja w wychowaniu dziecka oraz ustalenie potencjalnych zagrożeń. Wszystkie problemy zostały opisane w pięciu rozdziałach. W rozdziale pierwszym zaprezentowano prasę i telewizję, jako elementy współczesnego środowiska wychowawczego i socjalizującego. Opisano historię powstawania i rozwoju telewizji i prasy. Przywołano sytuacje, w których ludzie komunikowali się w obrębie małych grup, nie dysponując żadnymi środkami przekazu i gromadzenia informacji – jedynymi sposobami porozumiewania się było wtedy pismo obrazkowe i środki mnemotechniczne. Rosnące tempo rozwoju technologicznego na przestrzeni dziejów przekształcało ludzkie życie. Obecnie rozpowszechnianie technicznych środków informacji ma zasadniczy wpływ na rozwój ludzkości. Spośród istniejących środków komunikowania masowego – prasę, radio i telewizję uznaje się za najważniejsze w przekazywaniu informacji społecznej. W tym rozdziale dowiadujemy się również jak przebiegał rozwój czasopiśmiennictwa dla dzieci i młodzieży.

Zapoznajemy się z klasyfikacjami prasy według różnych kryteriów m.in. ze względu na treść, częstotliwość ukazywania się, wiek czytelników. Poznajemy też tytuły najpopularniejszych czasopism, które wydawano w dziewiętnastym, dwudziestym wieku, a także tych współczesnych. Równie wnikliwie przedstawiono powstanie i rozwój telewizji. Światowi eksperci, opisując wpływ mediów na rozwój cywilizacji, porównali wynalezienie telewizji do odkrycia i zastosowania ognia. Dużo uwagi poświęcono zadaniom i funkcjom, jakie pełni telewizja i prasa we współczesnym świecie. Uwzględniono podział telewizji na publiczną i prywatną, szczególną uwagę zwrócono na rolę programów edukacyjnych i możliwości przekazywania za ich pośrednictwem ważnych treści informacyjno-dydaktycznych. Tak więc zawarte w tym rozdziale zagadnienia koncentrują się wokół problematyki roli czasopism i telewizji w kształtowaniu rzeczywistości społecznej.

W rozdziale drugim dokonano przeglądu podstawowej literatury, dotyczącej problematyki wartości w kulturze nowoczesnej. Ukazano także wartości we współczesnej kulturze masowej, której nośnikiem jest między innymi telewizja i prasa. Znajdujemy tu szczegółowy opis czasopism młodzieżowych, takich jak: „Bravo”, „Dziewczyna”, „Popcorn”, które cieszą się ogromną ilością czytelników. Porównano je z katolickim pismem „Droga”, które lasuje odmienne wartości, jednak jego popularność jest zdecydowanie mniejsza. Autorzy twierdzą, że we współczesnym świecie środki masowego przekazu to nowoczesne „siły natury”, które kształtują społeczeństwo. Twierdzą, iż zjawisko kultury masowej jest wzmacniane przez postęp techniczny i społeczno-ekonomiczny. Procesy urbanizacji i uprzemysłowienia przyczyniły się do rozpadu tradycyjnego typu więzi społecznych. W nowej sytuacji właśnie kultura masowa stała się czynnikiem integrującym procesy porozumiewania się w społeczeństwach. W wyniku wielu badań ustalono, że telewizja zawsze wywiera – zamierzony czy też nie zamierzony – wpływ na odbiorców. W związku z tym psychologowie i pedagodzy zalecają umiarkowanie i selektywność w odbiorze programów telewizyjnych, ze względu na możliwość wystąpienia ubocznych skutków nadmiernego oglądania: oderwanie się od rzeczywistości, niekorzystne zmiany w społecznym zachowaniu czy bierność społeczną. Najistotniejszym elementem przygotowania młodych widzów do odbioru programów telewizyjnych jest edukacja medialna społeczeństwa, w tym przede wszystkim dzieci.

W kolejnym, trzecim rozdziale znajdujemy zagadnienia związane z powstaniem i rozwojem badań nad środkami masowego przekazu. Dokładnie opisano cel przeprowadzonych badań – analizę treści współczesnych polskich czasopism młodzieżowych i programów telewizyjnych w kontekście przekazywanych przez nie wartości oraz poznanie wartości przekazywanych przez współczesną prasę młodzieżową i telewizję publiczną oraz komercyjną, określenie tendencji zmian w mediach pod względem propagowanych przez nie stylów życia oraz relacji pomiędzy światem przedstawianym a rzeczywistością społeczno-kulturową. Podjęte badania mogą przyczynić się do poszerzenia wiedzy na temat roli telewizji w wy-

chowaniu dziecka w rodzinie. Opisano metody badań, techniki oraz narzędzia badawcze. Zastosowano metody: sondaż diagnostyczny, metodę jakościowej analizy tekstu i metody statystyczne.

Rozdział czwarty zawiera wyniki przeprowadzonych badań, opatrzone wnikliwą interpretacją. Wyniki te wskazują, że młodzież najczęściej wybiera pisma o charakterze rozrywkowym, następnie o tematyce komputerowej, dopiero na trzecim miejscu znalazły się magazyny edukacyjne. W odniesieniu do telewizji, badania wskazują, że już w latach siedemdziesiątych dwudziestego wieku ponad 90% polskich rodzin w mieście i ponad 2/3 rodzin na wsi było wyposażonych w odbiornik telewizyjny. Aktualnie rodziny poświęcają coraz więcej czasu na oglądanie telewizji, w zależności od środowiska, wieku, wykształcenia i czynników indywidualnych. Przeciętnie przed telewizorem spędzają – od kilkunastu do kilkudziesięciu godzin tygodniowo! Ponadto wszyscy badani uznali rozrywkę i formę relaksu za najważniejsze funkcje telewizji.

Ostatni rozdział prezentuje analizę wyników badań dotyczących negatywnych aspektów oddziaływania telewizji na rodzinę. Zwrócono uwagę na ujemne oddziaływanie telewizji i prasy na dzieci i młodzież w kontekście kreowanego przez nie konsumpcyjnego stylu życia. Dużo uwagi poświęcono reklamie, która kierowana jest do widzów dorosłych, a oglądają ją młodzi odbiorcy. Nie mają oni jeszcze ukształtowanej postawy krytycznej wobec odbieranych informacji, a więc przekazy reklamowe – często sprzeczne ze sobą – mogą powodować u nich poczucie zagubienia i dezorientacji.

Książka „Media, wartości, wychowania” zwraca uwagę czytelnika na fakt, że korzystanie z prasy, telewizji oraz innych mediów wymaga odpowiedniego kształcenia w tej dziedzinie. Edukacja medialna powinna obejmować dzieci, młodzież, a także dorosłych. Jej celem jest przygotowanie do świadomego, krytycznego odbioru mediów, a także do umiejętnego posługiwania się nimi, jako narzędziami komunikowania się, uczenia się, zdobywania i przetwarzania informacji. Autorzy zwracają uwagę na negatywne oddziaływanie mediów na dzieci, zwłaszcza w sytuacji, gdy są one pozostawione same sobie, nie kontrolowane przez dorosłych. Jednak dostrzegają także pozytywne ich strony – na przykład wartościowe przekazy pomocne w nauce. Psychologowie i pedagodzy zwracają uwagę, że media odgrywają niebagatelną rolę w procesie wychowania dziecka, a zatem należy korzystać z nich, ale umiejętnie. Wszystkie opinie i wnioski poparte są badaniami, które jeszcze lepiej obrazują skalę opisywanego zjawiska. Informacje zawarte w recenzowanej książce mogą posłużyć do opracowania praktycznych wskazówek dotyczących edukacji medialnej, mogą być także inspiracją do dalszych badań poświęconych mass mediom.

Jak wynika z analizy, książka ma liczne walory teoretyczne i praktyczne, wyrażam przekonanie, że znajdzie trwałe miejsce w dorobku nauk o wychowaniu.